

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1977/107
Karar Sayısı : 1977/101
Karar Tarihi:22/9/1977

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Siverek Tapu Hâkimliği (Dosya Esas No:1976/233)

İTİRAZIN KONUSU : 25.6.1973 günlü, 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 36. maddesinin üçüncü fıkrasına yer alan “Kamulaştırma karşılığı, taşınmaz malın bulunduğu yerin Toprak ve Tarım Reformu bölgesi ilan edilmesinden önce sahibinin bildirdiği emlak vergisi değerini geçemez. Karşılık Takdir Komisyonunca saptanan karşılık bu değerden yüksek ise, kamulaştırma karşılığı bu değere indirilir.” kuralının Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

I- OLAY :

Bölgede Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanması dolayısıyla taşınmazları kamulaştırılan davacı, vergi beyannamesinde bildirilen değer kamulaştırma bedeli olarak kendisine ödenmek istendiğini, oysa kamulaştırma günündeki gerçek değer daha yüksek olduğunu ileri sürmüştü ve aradaki farkın ödenmesini dava etmiştir. Davalı idare 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 36. maddesindeki hükme göre işlem yapıldığını açıklaması üzerine, davacı duruşmada bu hükmün Anayasaya aykırı olduğunu öne sürmüştü, Mahkeme 36. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan kuralın Anayasanın 11.,12.,36. ve 2. maddelerine aykırı olduğu kanısıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

II. İTİRAZIN GEREKÇESİ ÖZETİ :

Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 38. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarını iptal etmiş ve bu karar yayımlanmıştır. Bu durumda kamulaştırma için aynı ilkeleri öngören 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 36. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü Anayasal dayanaktan yoksun bulunmaktadır. Bu hüküm mülkiyet hakkının özünü zedelemekte ve emlak beyannamesi verenlerle vermeyenler arasında eşitsizlik yaratmakta olduğundan Anayasanın 11.,12.36. ve 2. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptal edilmiştir.

III.METİNLER :

1-25.6.1973 günlü, 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun 36. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrası şöyledir:

“Kamulaştırma karşılığı, taşınmaz malın bulunduğu yerin toprak ve tarım reformu bölgesi ilan edilmesinden önce sahibinin bildirdiği Emlak Vergisi değerini geçemez. Karşılık Takdir Komisyonunca saptanan karşılık bu değerden yüksek ise kamulaştırma karşılığı bu değere indirilir.

2-Dayanılan Anayasa kuralları:

Esas Sayısı : 1977/107
Karar Sayısı : 1977/101

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 11- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile veya Anayasanın diğer maddelerinde gösterilen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak, ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, temel hak ve hürriyetlerinin özüne dokunmaz.

Bu Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışlarının cezası kanunda gösterilir.

Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 36- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlandırılabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesinin, İktüzüğün 15. maddesi uyarınca yaptığı ilk inceleme toplantısında aşağıda açıklanan konular üzerinde durulmuştur :

1- 25.6.1973 günlü, 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu daha önce başka bir dava dolayısıyla Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve 19.10.1976 günlü, E.1973/42,K.1976/48 sayılı kararla bu kanunun tümünün biçim yönünden iptaline karar verilmiştir. İtiraz yoluna başvuran mahkemenin iptalini istediği hüküm, bu kanunun 36. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır. Bu duruma göre, aynı kanunun belirli bir maddesindeki hükmün yeniden ele alınıp incelenmesine ve bir karar verilmesine yer yoktur.

2- Anayasanın 152. maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanabilmesi koşullarının olayda gerçekleşip gerçekleşmediği yolunda bir inceleme yapılması konusu üzerinde de durulmuştur. İtiraz konusu işde böyle bir incelemeye olanak yoktur. Gerçi, 1757 sayılı Yasanın tümü iptal edilmiştir. Ancak karar gereğince, iptal hükmü, yayımlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girecektir. Yani, bu süre içinde, 1757 sayılı Yasa, yürürlükte olan bir kanunu hukuksal etki ve sonuçlarını taşımaktadır. Öteyandan Anayasanın 152. maddesinin son fıkrası uyarınca, Anayasa Mahkemesi kararları, gerçek ve tüzel kişileri, yürütme ve yargı organlarını, bu arada Anayasa Mahkemesini de bağlamaktadır. Böyle olunca sözü geçen iptal kararının bağlayıcı niteliğini, belirli bir olay için bile olsa, öngören süreden önce ortadan kaldırma olasılığını içeren bir incelemeye girişilmesine olanak yoktur. Bu nedenlerle Anayasanın 152.

Esas Sayısı : 1977/107
Karar Sayısı : 1977/101

maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükmün böyle bir incelemeye elverişli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ahmet H.Boyacıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

V.SONUÇ :

Anayasa Mahkemesinin 19.10.1976 günlü, Esas: 1973/42, Karar : 1976/48 sayılı kararı ile 25.6.1973 günlü, 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun tümü biçim yönünden iptal edilmiş ve bu karar 10.5.1977 günlü, 15933 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış bulunduğundan itiraz konusu iş hakkında yeniden karar verilmesine yer olmadığına, Ahmet H.Boyacıoğlu’nun (Anayasanın 152. maddesinin dördüncü fıkrasında yazılı hükmün, olayda uygulanması koşullarının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerektiği) yolundaki karşıoyuyla ve oyçokluğuyla,

22.9.1977 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Kâni VRANA	Şevket MÜFTÜGİL	Ziya ÖNEL
Üye	Üye	Üye
Abdullah ÜNER	Ahmet KOÇAK	Şekip ÇOPUROĞLU
Üye	Üye	Üye
Fahrettin ULUÇ	Muhittin GÜRÜN	Lütfi ÖMERBAŞ
Üye	Üye	Üye
Ahmet ERDOĞDU	Hasan GÜRSEL	Ahmet Salih ÇEBİ

Esas Sayısı : 1977/107
Karar Sayısı : 1977/101

Üye

Adil ESMER

Üye

Nihat
O.AKÇAKAYALIOĞLU

Üye

Ahmet H.BOYACIOĞLU

Karşıoy yazısı eklidir.

KARŞIOY YAZISI

I-1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun tümünün biçim açısından iptaline bir siyasi parti tarafından açılan dava sonucunda karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 19.10.1976 günlü, E.1973/42, K.1976/48 sayılı kararı 10.5.1977 günlü, 15933 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve Anayasa Mahkemesince de iptal hükmünün kararın yayımlandığı günden bir yıl sonra yürürlüğe girmesi saptanmıştır. İtiraz yoluna başvuran mahkeme, bakmakta olduğu bu davada uygulama durumunda bulunduğu sözü geçen yasanın 36. maddesinin esastan Anayasaya aykırı olduğu savını öne sürmüştür.

II- Anayasa Mahkemesince biçim yönünden iptaline karar verilen bir yasanın, esası bakımından ve tekrar Anayasaya uygunluk denetiminden geçirilmesine olanak yoktur. Bununla birlikte iptal kararı doğrudan açılan bir iptal davası üzerine tesis olunmuş ve iptal hükmünün yürürlüğe gireceği gün Anayasa Mahkemesince ayrıca saptanmıştır. Böylece yürürlükte kalan bu yasanın bir hükmünün o davada uygulanma durumunda bulunduğu ve Anayasaya aykırı olduğu mahkemece öne sürülmüştür.

III- Anayasanın 152. maddesinde iptal kararları için öngörülen ana ilke, bu kararlardan herkesin yararlanması, yani Anayasaya aykırı hükmün bütünü ile ve herkes bakımından yürürlükten kalkmasıdır. Bununla beraber Anayasa, Anayasa Mahkemesine yalnız mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verme yetkisini tanımakla yetinmiş ve bu yetkinin kullanılması yönünden izlenmesi gereken yön ve yöntemi açıklamamış ve keza 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki kanunda da böyle bir kuralın yer almamış olması, Anayasa Mahkemesinin itiraz yolu ile yapılan başvuruda olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olarak karar verme yetkisinin kullanılmasını gerektiren koşulların bulunup bulunmadığının incelenmesini zorunlu hale getirir. Bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği incelenmeksizin, iptal kararı karşısında yeniden karar ittihazına yer olmadığı biçiminde anılan kararın, Anayasanın 31. maddesinin son fıkrasında yer alan “Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz” yolundaki kurala ters düşeceği tabiidir.

SONUÇ :

Anayasa Mahkemesinin önüne getirilen bu işde, Anayasanın 152. maddesinde açıklanan “olayda sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı karar verme” yetkisinin uygulanıp uygulanmayacağı, yetkiyi kullanma koşullarının olup oluşmadığı inceleme konusu yapılmaksızın, iptal kararı karşısında karar vermeye yer olmadığı yolundaki çokluk görüşen karşıyım .

Esas Sayısı : 1977/107
Karar Sayısı : 1977/101

Üye
Ahmet
H.BOYACIOĞLU